

Doktor Story undersöker en av många kvinnor som besöker mödravårdskliniken i Khanabad, i provinsen Kunduz i norra Afghanistan.

The never ending Story...

TEXT & BILD: ULRIKA LEHMANN*

Det är som vanligt en hektisk morgon på kliniken i Khanabad i provinsen Kunduz i norra Afghanistan. Väntningsrummet till kvinnornas avdelning är fullsatt. Många har väntat sedan långt före kliniken öppnade. Kvinnor i blåa och vita burkor och barn i toppluvor trängs i den långa mörka korridoren som utgör väntningsrummet. Trots att det regnat mycket i Kunduz den senaste tiden och därför blivit väldigt lerigt kan man under burkorna skymta tjugiga höglackade skor och glittriga byxor.

Samtidigt som doktor Story öppnar mödravårdsavdelningen samlar en av klinikkens vaccinatorer så många av de väntande patienterna som det bara går i ett angränsande rum. Det är dags för morgonens hälsobudskap. Cirka tio minuter varje dag ägnas åt att informera de väntande kvinnorna och deras medföljande, ofta mamma eller svärmor, om vikten av rent vatten, familjeplanering och så vidare.

I dag står vaccinering av barn och gravida kvinnor på programmet. Dok-

tor Story berättar att informationen verkar ha effekt. Häromåret var malaripatienter frekventa på kliniken, de började då ha fler informationsstunder i hur man kan skydda sig samtidigt som en hjälporganisation delade ut myggnät. Detta kan ha varit bidragande orsaker till att det sedan dess inte varit lika många fall av malaria som kommit till kliniken.

Även i vaccinationsrummet är det full fart. Rummet är överfullt av kvinnor som ska vaccinera sina barn, men ibland också sig själva. Många av de små sovande barnen får ett bryskt uppvaknande när de plötsligt får en spruta med stelkrampsvaccin i baken och sedan en droppe poliovaccin i munnen. Men sen tröstar de fort av mamma.

Varje dag vaccineras omkring 60 barn på kliniken. Också gravida kvinnor vaccineras mot stelkramp. Allt registreras snyggt och prydligt i registreringsboken och på patientens vaccinationskort.

Kliniken i Khanabad är en av SAKs mest välskötta i den nordöstra regionen. Detta mycket tack vare doktor Story

som är chef för mödra- och barnavdelningen. Kliniken är ren, de har det mesta i instrumentväg och det är ordning och reda på registreringsböcker.

Att det alltid är fullsatt i väntningsrummet kan också ha med doktor Story själv att göra, patienterna verkar tycka om henne, känna förtroende för henne och det märks att hon gillar sitt jobb. Det betyder att kvinnorna i Khanabad har haft tur. Många år av krig och talibanernas förbud för flickor att gå i skolan har gjort att det är svårt att hitta utbildade kvinnliga läkare, barnmorskor och sjuksköterskor, vilket i många fall är ett måste för att kvinnor överhuvudtaget ska överväga att gå till kliniken.

Doktor Story har arbetat på kliniken i elva år. Hon utbildade sig till läkare vid universitet i Kabul, men har också studerat i Pakistan, där hon bodde och arbetade i tre år under Mujaheddintiden. När jag frågar varför hon ville bli läkare svarar hon som så många andra:

– Jag såg hur mycket problem många kvinnor hade och att de hade svårt att få tillgång till vård, jag kände att jag ville hjälpa. Jag kommer egent-

ligen från Kabul men min man kommer från Khanabad berättar hon. Jag tycker det känns väldigt bra att arbeta på en landsbygdsklinik, här är kvinnorna ofta extra utsatta och kan ha långt till sjukhus så då är det extra viktigt att de har tillgång till en fungerande klinik. Jag tycker också mycket om människorna som bor här.

Kliniken tar dagligen emot ungefär 100–120 patienter, varav cirka hälften är kvinnor. En del kommer på regelbundna kontroller under graviditeten, berättar doktor Story.

– Vi försöker få kvinnorna att komma fyra gånger under sin graviditet om allt är normalt, men om det behövs, ännu tätare kontroller, säger hon. Andra patienter kommer för att få hjälp med familjeplanering och nu kommer också många med lunginflammation och förkylningar. Sjukdomar som är vanliga under vintersäsongen. På sommaren kommer många barn med diarré-sjukdomar och mask till kliniken.

Hon berättar att de i genomsnitt har en förlossning per dag på kliniken, som håller dygnet-runt-öppet för just förlossningar. Men hon försöker uppmuntra alla kvinnor som kommer på kontroller att komma till kliniken när det är dags att föda så att de kan få hjälp om det skulle uppstå komplikationer. På de flesta håll i Afghanistan väljer fortfarande majoriteten av kvinnorna att föda barn hemma. Det är en av orsakerna till att mödradödligheten är bland de högsta i hela världen. Man beräknar att i de värst drabbade delarna dör 6 500 kvinnor per 100 000 födslar.

Kliniken är en del av regeringens nya satsning på grundläggande hälsovård för alla runt om i Afghanistan, det så

kallade Basic Package of Health Services (BPHS) som just nu håller på att implementeras i landet. Olika organisationer har fått ansvar för olika provinser där de har i uppdrag att driva kliniker, sjukhus och sprida kunskap om hälsovård i byarna.

En viktig komponent i projektet är också att driva en skola för barnmorskor. Just nu går 18 unga tjejer från olika delar av Kunduz och utbildar sig till barnmorskor. Flera av dem är just nu på Khanabad kliniken på sin andra praktikperiod.

SAK har ansvar för implementeringen av BPHS i provinserna Wardak och Kunduz. I Kunduz finns nu ett fungerande provinsjukhus och ett 20-tal kliniker runt om i de olika distrikten. Ytterligare ett distriktsjukhus och 18 kliniker håller på att byggas. Tanken med BPHS-projektet är att en viss min

iminivå av hälsovård som ska vara densamma över hela landet ska finnas tillgänglig för hela befolkningen inom några år. Tanken är sedan att utveckla vården i den takt det finns pengar och utbildad personal.

Att doktor Story är en populär läkare förstår vi när en av patienterna berättar om en gång när hon hade bestämt sig för att sluta arbeta på kli-

niken av familjeskal. Då slöt stora delar av byn upp, både män och kvinnor, och gick hem till doktors hus och bad henne att ändra sig och komma tillbaka till kliniken.

En man sa till hennes make: ”...hon är inte bara din fru, hon är vår syster, vår doktor. Hon tillhör inte bara dig.” Nästa dag var Doktor Story tillbaka på kliniken igen. ■

* Ulrika Lehmann är biståndsarbetare inom hälsa för SAK i Kunduz.

KUNDUZ

Storlek: 8,040 kvadratkilometer

Provinshuvudstad: Kunduz

Befolkning: Cirka 772 000

Befolkning Khanabad: ca 114 000

Etniska grupper: Pashtuner, tadjiker, uzbeker, hazarer, turkmener m fl

Religion: En majoritet är sunnimuslimer, förutom Hazarerna, där majoriteten är shiamuslimer.

Huvudsaklig inkomställa: Jordbruk och inkomst från familjemedlemmar som arbetar i andra delar av landet eller utomlands. Men också opiumodling
Utbildning: 57 procent pojkar och 36 procent flickor går i skolan

Hälsa: Endast tre procent av kvinnorna föder barn på klinik eller sjukhus